

Popmuziek in de Radiostad

De Hilversumse wortels van Kayak en Ton Scherpenzeel

EDDIE DE PAEPE

De bekendste en meest succesvolle popgroep die Hilversum heeft voortgebracht is zonder enige twijfel Kayak. De band ontstond in 1972 rond Ton Scherpenzeel en Pim Koopman, die elkaar kenden van de OSO-volleybalclub voor omroepmedewerkers. Een terugblik, onder meer aan de hand van een interview met muzikale alleskunner Scherpenzeel in – hoe kan het ook anders – De Jonge Haan.

Ton Scherpenzeel wordt op 6 augustus 1952 geboren. Zijn vader is journalist bij de Wereldomroep. Zijn eerste maanden brengt hij door aan de Polluxstraat, waar zijn ouders bij zijn oma inwonen. Daarna verhuizen de Scherpenzeels, zoals menig ander omroepgezin, naar een flat aan de Jacob van Campenlaan. Na Ton komen nog twee jongens, Peter en Marc. Vanuit de Jacob van Campenlaan verkast het gezin naar de Berlagelaan. *Mijn eerste kleuterschool was onder die kerk op de hoek van de Johannes Geradtsweg en de Jacob van Campenlaan. Er staan nu*

flats, vertelt Scherpenzeel. Daarna ging ik naar een andere kleuterschool, ik geloof dat die de Hummeltjeshof heette. Ton gaat vervolgens naar de Da Costaschool en krijgt op zijn zevende zijn eerste pianolessen. Van mijn tante, die speelde vrij goed. Ik vond het toen al leuk om te improviseren. Hilversum-Noord heeft maar weinig indruk op hem gemaakt. Ja, de Berlagevijver, die herinnert hij zich nog goed. Wij gingen er schaatsen, hoewel dat niet mijn grootste hobby was. En varen met een bootje aan een touwtje. Vanuit de Berlagelaan verhuizen de Scherpenzeels naar een nieuwe woning in het Janseniushof, in de nieuwe wijk Kerkelanden. Kerkelanden was echt verschrikkelijk. Er was helemaal niks. Mijn interesses speelden zich daar totaal niet af. Het was er heel erg saai.

Ton zit inmiddels op de middelbare school, op de havo-afdeling van de Gemeentelijke Scholengemeenschap aan de Jonkerweg/Schuttersweg (later omgedoopt tot A. Roland Holst College). Met het leren gaat het niet al te goed, met de muziek des te beter. Vanaf

Leerlingen van de Hilversumse Muziekschool in 1969.

zijn veertiende speelt Ton in diverse lokale bandjes. Om te beginnen in CID (op z'n Engels uitgesproken, de afkorting voor Criminal Investigation Department). De bandleden komen bij hem uit de buurt, Hilversum-Noord. CID speelt – met Ton achter de piano – bekende popsongs als Gloria en House of the Rising Sun.

Balderdash

Zijn volgende band heet Balderdash, en betekent het begin van een lange samenwerking en goede vriendschap met Pim Koopman. Dat was rond '67. De vader van Pim was percussionist in een radio-orkest en wij kenden elkaar van de omroep-volleybalclub OSO. Hoe we bij volleybal kwamen weet ik niet, maar het is de slechtste sport die je als muzikant kunt beoefenen. We trinden in de Lelyschool. Daar stond een piano, waarop Pim en ik een keer samen gespeeld hebben. Deze 'pauzemuziek' resulteert in de oprichting van Balderdash met Pim Koopman op drums, Ton Scherpenzeel op basgitaar en Fons Dis (wiens vader ook al bij de omroep werkt) op gitaar. Het trio speelt nummers van de Amerikaanse topgitarist Jimi Hendrix op scholen en bij sportverenigingen. Wij zagen school toen meer als een hinderlijk obstakel. Die houding was in die tijd heel populair. Net als lang haar. Ik herinner me nog hoe de heer Van Dop, een legendarische directeur, elke ochtend bij de

Op het terras van Van Dijk in Loosdrecht (1970), waar High Tide Formation wel eens repeteerde.

deur stond om te controleren of onze haren niet te lang waren. Ik hoorde bij die paar scholieren die hun haar iets langer durfden te dragen. Maar dan haalde Van Dop je er tussenuit met de woorden: 'Jij gaat morgen naar de kapper'. En dan peinsde je er niet over om zijn bevel te negeren.

Na Balderdash volgt een op de school gebaseerde band, High Tide Formation. Het is min of meer de schoolband van de Gemeentelijke HAVO. De band bestaat, naast Ton en Pim, uit Chiel van Praag (piano) en Ron van der Werf. Wij speelden op schoolfeesten en bij sportclubs, en hebben ook een keer meegedaan aan de Interscholai-re. Dat was een soort wedstrijd tussen de scholen in het Singer in Laren. Het ging om muziek, tekenen, schrijven. Zaken waar je de rest van het jaar niks aan mocht doen.

In die tijd beginnen Ton en Pim hun eigen nummers te schrijven. Het repertoire van High Tide Formation is gevarieerd en de gangmaker is Chiel van Praag, die ook

Met het befaamde orgel De Flamingo – van de hitsingle Mammoth – bij de Bovema-studio in Heemstede (1973). Het 2,5 meter hoge en toen ruim 70 jaar oude muziekinstrument werd bespeeld door Gijsbert Perlee, lid van de bekende Amsterdamse orgeldraaiersfamilie.

KAYAK

'We zijn door het woordenboek gegaan en kwamen bij Kayak terecht. Het klonk lekker en visueel kon je er veel mee doen'.

Van Dop

Zijn buik verborgen in driedelig zwart, kortademig, de koppen tellend, neemt hij de jongens met schoenen in een verkeerde kleur of meisjes met make-up apart, en zet ze onder de klok. Zo beschrijft Adriaan van Dis (in zijn boek *Zilver*) rector Arie van Dop van de Hilversumse HBS, het latere A. Roland Holst College. Elke schooldag (van 1956 tot 1968) stond Van Dop bij de ingang de leerlingen te controleren. Ook Adriaan van Dis pikte hij er een keer uit: hij moest naar huis om zijn rode sokken te verwisselen.

Oud-rector Jan van Tuin (in 1993) over zijn voorganger: Van Dop oefende een soort terreur uit, maar aan de andere kant was hij ook weer heel behulpzaam. Op woensdagmiddag zat zijn hele huis vol met leerlingen die bijles van hem kregen.

(bij de foto:) Het afscheid van dr. A. van Dop als onderwijscoördinator in augustus 1970. Burgemeester P.J. Platteel bood hem een geschenk aan. Van Dop had drie jaar eerder afscheid genomen als directeur van de gemeentelijke HBS. Een van de sprekers was LTS-directeur A.O. van Mensch, die Van Dop vergeleek met Churchill: 'Rustig, vastberaden en niet te vergeten de sigaar'.

actief is als deejay. Chiel deed de aankondigingen en hield wel van een verkleedpartijtje. Op een keer speelden we op een schoolfeest bij Rens en Rens, in de open lucht. Chiel wilde net zijn bloes uittrekken toen de directie ingreep en ons optreden vroegtijdig afbrak.

De band speelt ongeveer eens per maand op locaties als De Kelder en Utopia, onder de Verrijzeniskerk in Noord, in het clubhuis van Altius, in Weesp. Wij repeteerden heel

veel in de Nissenhut [een jongeren centrum, red.] aan de Dalweg. Maar ook wel bij Van Dijk in Loosdrecht.

Van een 'popsceen' – zoals in Den Haag in die tijd – is in Hilversum totaal geen sprake. Ton en zijn vrienden zien in hun woonplaats wel eens een optreden van een andere band. Zoals The Outsiders met zanger Wally Tax, die spelen op een schoolfeest in Gooiland. Of de Blues Dimension uit Zwolle. Of Z.Z. & The Maskers

In 1975, op het Hilversumse Laapersveld, van links naar rechts: Bert Veldkamp, Pim Koopman, Max Werner, Ton Scherpenzeel en Johan Slager.

Groepsportret dd. mei 1975.

De hoer van 'Kayak' (1974), het tweede album.

met hun griezelige act. Maar de muziek van deze Nederlandse bands uit de jaren zestig heeft die van High Tide Formation niet beïnvloed.

Contrabas

Op school loopt het voor Ton nog steeds niet naar wens. *In 4-havo was de koek op. Gelukkig had ik een alternatief. Ik ging contrabas studeren aan het Muzieklyceum aan de Koninginneweg. Ik slaagde voor het toelatingsexamen. Net als Pim, die slagwerk ging doen.* Het popmuziek maken kunnen de twee Hilversumse vrienden – die een voorliefde hebben voor ‘symfonische rock’ – ook op hun nieuwe school niet laten. Zij vormen een bandje, dat tijdens de vrije uren actief is. Tot ergernis van de docenten. *Het was een klassieke opleiding. Je werd niet geacht popmuziek te spelen. Eigenlijk heel erg kortzichtig. De helft van de leerlingen – zoals Lex Bolderdijk en Jan Hollestelle – is in de lichte muziek terechtgekomen. Daarin was nu eenmaal veel empooi.*

Slagwerkstudent Max Werner, zoon van een cellist en in het bezit van een goede en opvallende stem, wordt de leadzanger van hun band. Later komen daar Johan Slager, die ook deel uitmaakte van High Tide Formation, en Cees van Leeuwen bij als respectievelijk gitarist en basgitarist. Het is inmiddels 1972, er komt een platencontract (bij EMI) en Kayak is geboren. De naam van de groep ontstaat bij toeval. *We zijn door het woordenboek gegaan en kwamen bij Kayak terecht. Het klonk lek-*

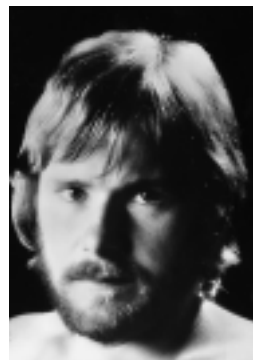
ker en visueel kon je er veel mee doen.

Kayak treedt op door het hele land. In de regio onder meer op in het Gemeentelijk Gymnasium (op 23 november '72 en 19 juni '73), het Muzieklyceum (9 december '72) en in 't Spant in Bussum.

Het volgende jaar heeft de band van toetsenist Ton Scherpenzeel en drummer Pim Koopman zoveel optredens dat zij de stap wagen en de Hilversumse Muziekvakopleiding vaarwel zeggen. Hun debuutalbum *See See the Sun* levert twee hits op: *Lyrics* en *Mammoth* (met oer-Nederlandse orgelmuziek). Binnen een jaar behoort Kayak tot de populairste en meest optredende

De band in 1977: Ton, Max Werner, Johan Slager, Charles Schouten en Theo de Jong.

De groepsleden, afzonderlijk geportretteerd in november 1975. Van links naar rechts: Ton Scherpenzeel (vocals, keyboards), Pim Koopman (vocals, drums, percussion), Max Werner (vocals), Bert Veldkamp (vocals, bassguitar) en Johan Slager (vocals, guitars).

popgroepen van Nederland. In 1974 volgt de tweede elpee – *Kayak* – met de hitsingle *Wintertime*.

Wisselingen

Daarna volgen meer albums, meer hits en diverse wisselingen in de samenstelling van de band. Cees van Leeuwen (de latere LPF-staatssecretaris) kiest voor zijn studie rechten en maakt plaats voor Bert Veldkamp. Het derde album *Royal Red Bouncer* trekt ook buiten de grenzen aandacht en levert een contract met een Amerikaanse platenmaatschappij op.

In 1976 verschijnt de vierde elpee (*The Last Encore*) – bij Phonogram – en verlaat Pim Koopman de band om zich volledig bezig te gaan houden met het produceren van andere artiesten en groepen. In datzelfde jaar trouwt Ton met popjournaliste Irene Linders, die hij tijdens een interview heeft leren kennen. Later wordt zij achtergrondzangeres en tekstschrijver bij Kayak.

In 1978 volgt het album *Starlight Dancer*. De gelijknamige single bereikt de Nederlandse top-15, de single *Want You to be Mine* (van een compilatie-elpee van *The Last Encore* en *Starlight Dancer*) komt in de Amerikaanse

Billboard top 50, en het Amerikaanse vakblad *Record World* bombardeert Kayak tot de meest veelbelovende groep van dat jaar.

Maar daar blijft het bij. De door de Nederlandse pers voorspelde internationale doorbraak blijft uit, onder meer door de vele wisselingen in de band. In een nieuwe bezetting – met onder anderen Ton's broer Peter op basgitaar en twee achtergrondzangeressen – brengt Kayak *Phantom of the Night* (1979) uit, het bekendste en best verkochte album van de groep. De plaat wordt bekroond met een Edison en 'platina' (meer dan 100.000 verkochte exemplaren), en de single *Ruthless Queen* staat wekenlang in de Nederlandse top-5.

In de daaropvolgende jaren volgen nog drie albums, waarna Kayak in 1982 uiteenvalt. De vele wisselingen hadden vooral te maken met muzikale en carrièrematige verschillen, blik de Hilversummer terug. Maar begin jaren tachtig speelden er ook persoonlijke zaken mee. In die tijd was het al

Kayak bij een opname voor het televisieprogramma *Toppop* in de Hilversumse studio's (maart 1981).

De band in 1981.

moelijk om alle leden van de band samen op één foto te krijgen. Ton Scherpenzeel vormt vervolgens met Johan Slager, Roger Wollaert, Bert Veldkamp en Hans Philippo de groep Europe, maar die is geen lang leven beschoren. Een jaar later wordt de Hilversummer gevraagd om toetsenman te worden bij de bekende Britse popgroep Camel. Ton gaat mee op tournee door Europa en speelt mee op een aantal albums. *Eigen bezigheden en een ferme vlieg angst verhinderden hem echter om zich voor langere tijd te binden aan deze band, zo staat te lezen op zijn website. Hoewel hij tot op heden (dank zij de moderne technologie waarbij afstand geen rol meer speelt) nog steeds af en toe een keyboardbijdrage aan de albums van Camel levert.*

Op het vliegveld, vlak vóór het vertrek naar Amerika. Het album 'Periscope Life' werd in 1980 in Los Angeles opgenomen.

Verloren en verlaten

Ton maakt een soloalbum, doet regelmatig studio-werk, produceert platen van of speelt met uiteenlopende artiesten als Kajem, Harry Sacksioni, Maywood en Marjol Flore. Eind '84 ontmoet hij cabaretier Youp van 't Hek bij de opnames van diens *Echtscheidings*-lp. Ton beschouwt deze ontmoeting als een keerpunt in zijn loopbaan. Van 't Hek vraagt hem om de muziek te schrijven voor zijn eerste solotheatprogramma *Verloren en Verlaten*. Dat werd het begin van

Een televisie-optreden in 1982.

Europe (1982), Scherpenzeel's kortstondige avontuur, met van links naar rechts: Johan Slager, Roger Wollaert, Bert Veldkamp, Hans Philippo en Ton zelf.

een vruchtbare creatieve samenwerking die tot op de dag van vandaag voortduurt. Via hem ben ik in de theaterwereld terechtgekomen.

Eind jaren tachtig maakt de Hilversummer verder deel uit van de tijdelijk heropgerichte Nederlandse band Earth and Fire, waarmee hij een CD opneemt en nog een aantal jaren langs de vaderlandse podia toert. Maar er is meer. Sinds 1990 heeft hij de muziek geschreven voor ruim twintig musicals en andere producties van het Rotterdamse Jeugdtheater Hofplein. Vanaf '91 werkt hij samen met cabaretier en schrijver Harrie Jekkers. En sinds '95 is hij verantwoordelijk voor de muziek van het Amsterdamse dansgezelschap Opus One.

Heroprichting

In 1999 staat de Friese groep De Kast – door middel van een uitnodiging voor een optreden in het tv-programma *De Vrienden van Amstel Live* – aan de basis van de her-

Tijdens de opname van Ton's tweede soloalbum 'Heart of the universe' (1984) met Bert Ruiter en Camel-zanger Chris Rainbow.

oprichting van Kayak. Het al jaren sluimerende demo-project van Ton Scherpenzeel en zijn boezemvriend Pim Koopman resulteert in de nieuwe cd *Close to the Fire*, een tournee langs de Nederlandse theaters en concertzalen en de live-cd *Chance for a LIVE time*. In november 2001 volgt een nieuwe CD, het twaalfde album van de groep: *Night Vision*.

De tijden zijn veranderd, en Kayak ook. Vroeger stond je alleen maar muziek te maken. De rest maakte niet uit: hoe eruit zag, wat je deed, wat het publiek ervan vond. Het was hip om geen contact te maken met het publiek. Dat is nu heel anders. Onze optredens zijn energiekier dan ooit. En de muziek is de bindende factor. Kayak doen we erbij, de band kan zichzelf bedruipen. Vanaf eind januari hebben we in 25 theaters opgetreden en daarna is ieder weer zijn eigen gang gegaan.

In de 'Down Under Studio' aan de Dalweg, vlakbij de oude repetitieruimte in de Nissenhut (1999).

Ton achter de toetsen tijdens een recent optreden.

Tijdens de komende tournee zal Kayak ook zijn geboorteplaats aandoen: voor 26 april 2003 staat een optreden in theater Gooiland gepland.

Achteraf gezien heeft radiostad Hilversum een duidelijke, maar indirecte invloed op zijn muzikale carrière gehad. Alleen al door de nabijheid van de omroep. Zo konden

we via mijn vader bij de Wereldomroep demo's opnemen. Verder zat Phonogram hier in de Honingstraat. Daar hebben we met Hans van Hemert de demo opgenomen, die ons het contract met platenmaatschappij EMI heeft opgeleverd, vertelt Scherpenzeel. Nee, het zou waarschijnlijk heel anders zijn gelopen als we in Schin op Geul waren opgegroeid.

Bronnen

- Interview met Ton Scherpenzeel, zaterdag 12 oktober 2002.
- Biografische gegevens Ton Scherpenzeel en Kayak op internet (onder meer people.a2000.nl/pscher en counting-out-time.virtuala.ch).
- Muziekkrant Oor's eerste Nederlandse Pop Encyclopedie, Amsterdam 1979, p. 149.
- Dagblad De Gooi- en Eemlander, onder meer van 7 juni 1973 en 5 november 1975.
- De foto's in dit artikel zijn afkomstig uit de persoonlijke collectie van Ton Scherpenzeel.

Uit de as herrezen. Kayak anno 2001 met achter (van links naar rechts) Pim Koopman, Ton Scherpenzeel en Bert Veldkamp, en vóór Rob Vunderink, Bert Heerink en Rob Winter.